

Rapport 2008:15

Arkeologisk förundersökning

Två hål i Hospitalsgatan och Linköpingsgatan

RAÄ14

Söderköpings stad och kommun
Östergötlands län

Christer Carlsson

Två hål i Hospitalsgatan och Linköpingsgatan

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	3
Områdesbeskrivning	4
Syfte	4
Metod	4
Resultat och tolkning av undersökningen	4
Referenser	6
Tekniska uppgifter	7
Bilaga 1. Fyndlista	8

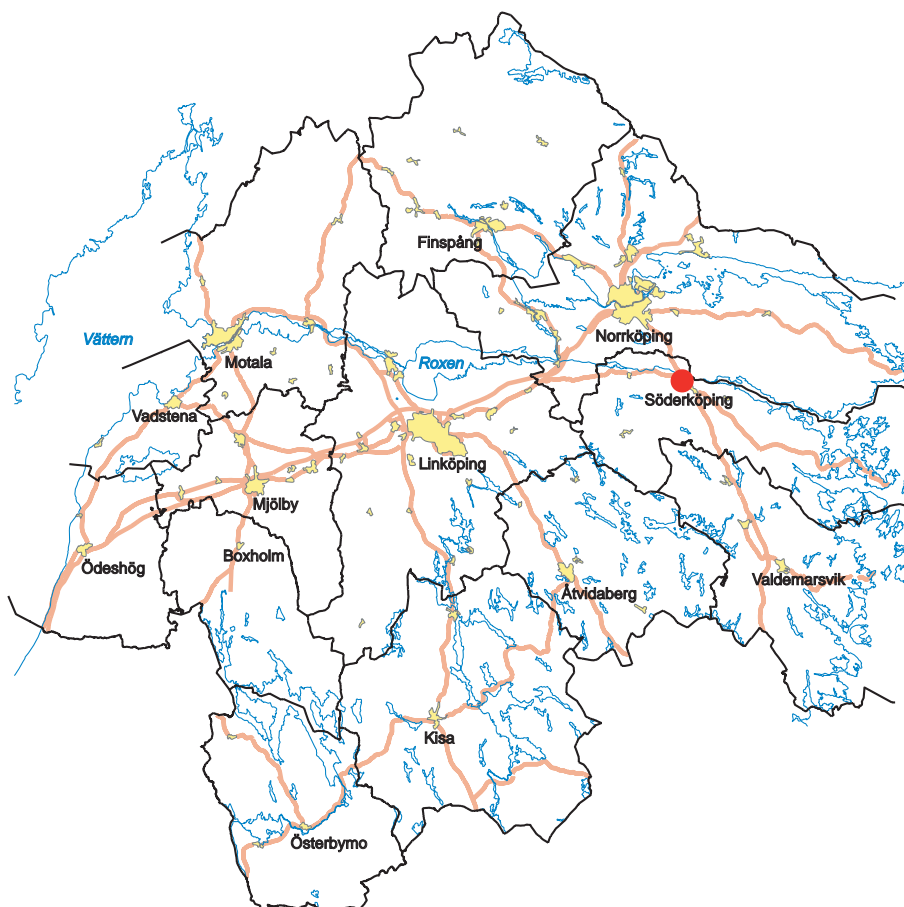
Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

Sammanfattning

Den 18 december 2007 utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll i korsningen Hospitalsgatan - Linköpingsgatan i centrala Söderköping. Arbetet föranleddes av kommunens önskan om att förbättra belysningen på platsen genom att sätta upp två nya lyktstolpar. Den antikvariska insatsen omfattade därför övervakning av schaktningen för de två stolpfundamenten och de anslutande ledningarna. Vid förundersökningen framkom kulturlager, en träkonstruktion och föremål med datering till 1600- och 1700-tal.

Christer Carlsson
antikvarie

Inledning

Östergötlands länsmuseum genomförde 18 december 2007 en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll i korsningen Hospitalsgatan och Linköpingsgatan i centrala Söderköping. Ingreppet utfördes eftersom kommunen önskade förbättra belysningen på platsen genom att sätta upp två nya lyktstolpar. Den antikvariska kontrollen omfattade över-

vakning av schaktningen för de två stolpfundamenten och de anslutande ledningarna. Ingreppet utfördes av E. on Elnät AB/ ElektroSandberg AB på uppdrag av Söderköpings kommun. Ansvarig för den antikvariska kontrollen var Christer Carlsson vid Östergötlands länsmuseum.

Figur 2. Utdrag ur Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Områdesbeskrivning

Staden Söderköping är belagd i det skriftliga källmaterialet från mitten av 1200-talet. Redan under 1000-1100-talen var dock bebyggelse etablerad på platsen och orten fungerade sannolikt som en centralort för det omgivande landskapet. Söderköping växte fram där Storån och Lillån möts och från dessa vattendrag var det möjligt att nå Östersjön och Östergötlands inland (Broberg & Hasselmo 1978). De äldsta lämningar som påträffats inom Söderköping stad finns kring Rådhusorget, där Storån och Lillån flyter samman.

Det omfattande arkeologiska källmaterialet har påvisat att en tät och regelbunden stadsbebyggelse var under uppbyggnad från tidigt 1200-tal. Vid 1200-talets slut var de flesta av stadens medeltida institutioner fullt utvecklade. År 1330 omnämns Helgeands-huset och under 1400-talets gång anlades tre kapell i staden (Broberg & Hasselmo 1978).

Under Söderköpings tidigaste fas har troligen två kyrkor funnits, S:t Illian och Drothem (Hasselmo & Tesch 1987). Omkring år 1235 anlades ett franciskanerkloster strax norr om Drothems kyrka. År 1253 nämns den tredje kyrkan; S:t Laurentii. Den nuvarande tegelkyrkan uppfördes i slutet av 1200-talet som stadsförsamlingens kyrka. Huvuddelen av det medeltida gatunätet sammanfaller till stor del med dagens. Dock har flera av gatorna under olika tidsperioder varit förskjutna i sidled (Broberg & Hasselmo 1978: 52).

Det aktuella undersökningsområdet ligger i den nordvästra delen av staden i anslutning till de båda kvarteren Munken och Klostret. Området ligger i utkanten av den medeltida stadskärnan och byggnadslämningar och kulturlager kan därför förekomma under marken. I kvarteret Klostret har omfattande lämningar av det tidigare franciskanerklostret i Söderköping påträffats vid en rad olika arkeologiska undersökningar och ytterligare lämningar från konventet kan förekomma på den nu aktuella platsen (Carlsson 2007). Även spår efter medeltida och/eller senare stadsbebyggelse kan förekomma inom området.

Inom fastigheten Munken 1 utfördes redan 1993 en antikvarisk kontroll vilken visade att det inom denna fastighet förekommer omrörda kulturlager med inslag av tegelkross, kalkbruk och ben. Det är dock möjligt att bevarade kulturlager förekommer inom fastigheten något längre ned i marken eftersom de schakt som grävdes på 1990-talet inte grävdes ned i botten (Tagesson 1993).

Syfte

Syftet med den arkeologiska förundersökningen, som genomfördes i form av en antikvarisk kontroll, var att se till att fast fornlämning i form av t ex kulturlager och murverk kom till så pass liten skada som möjligt vid de planerade arbetena. De lämningar som framkom skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning, samt om möjligt dateras.

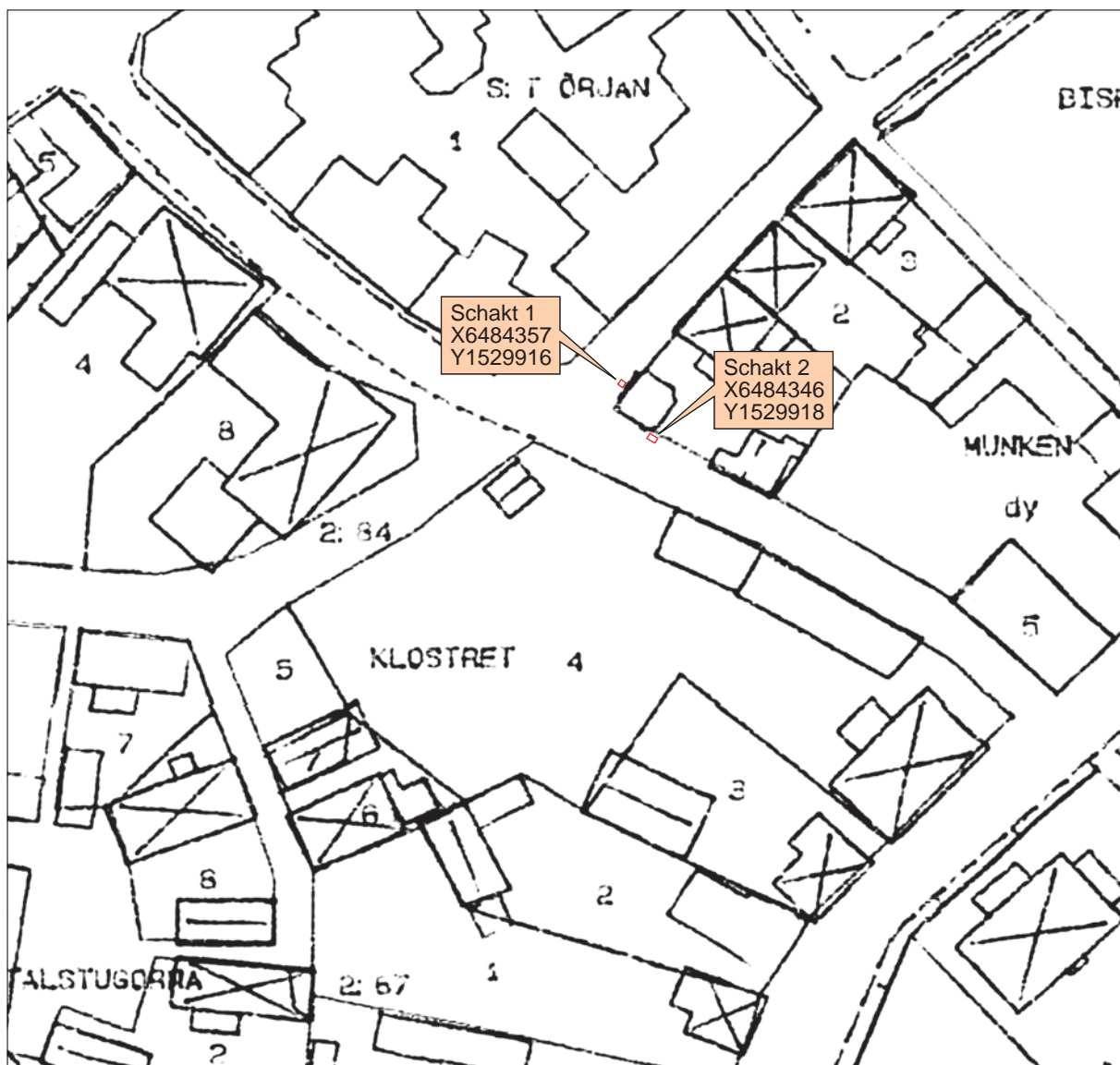
Det är betydelsefullt för tolkningen av såväl Drothems kvarterens som staden Söderköpings historia att försöka förstå den bebyggelsemässiga utvecklingen på platsen. En viktig uppgift inför undersökningen var därför även att försöka bestämma åldern och funktionen hos de eventuella fynd och byggnadsrester som framkom vid schaktningsarbetena, liksom att knyta dessa resultat till tidigare grävningar på platsen. Den relativa närheten till det tidigare franciskanerklostret i Söderköping blir här även av intresse.

Metod

Den arkeologiska förundersökningen utfördes i samband med markningreppen. Påträffade fornlämningar undersöktes genom handgrävning och dokumenterades genom fotodokumentation, inmätning och handritning. De föremål som påträffades tillvaratogs och relaterades stratigrafiskt, men inga provtagningar eller konservering av föremål genomfördes.

Resultat och tolkning av undersökningen

Totalt grävdes två schakt i samband med uppsättningen av de nya lyktstolparna; ett i Hospitalsgatan och ett i Linköpingsgatan (fig 4-5). Det första av dessa båda schakt grävdes längs den sydöstra kanten av Hospitalsgatan, precis intill den nordvästra husväggen på fastigheten Munken 1. Schaktet var ca 1 x 1 m stort och 1,2 m djupt samt visade sig till största delen innehålla omrörda kulturlager med inslag av yngre rödgods. Anledningen till att lagren var omrörda på just denna plats är sannolikt att äldre el- och teleledningarna hade grävts ned på platsen. Under ledningarna kan det dock förekomma orörda lager på ett större djup. I schaktet tillvaratogs ett handtag och en bukskärva från en trefotsgröta samt ytterligare ett handtag till en förmodad kanna, samtliga av typen BII:4-gods. Keramiken bör kunna dateras till 1600- och/eller 1700-talen.

Figur 3. Utdrag ur stadskarta med schakten markerade. Skala 1:1 000.

Det andra schaktet var ca 1,5 x 1 m stort och 1,2 m djupt samt grävdes längs den nordöstra kanten av Linköpingsgatan, just sydväst om kvarteret Munken 1. På denna plats var lagerföljden bättre bevarad och ett antal kulturlager och en träkonstruktion kunde iaktas under kullerstenen och bärlaget av sand. I kulturlagren återfanns ett antal keramikskärvor av BII:4-typ eller yngre rödgods, främst delar av trefotsgritor, från 1600- och/eller 1700-talet. Dessa kulturlager överlagrade en träkonstruktion, vilken möjligtvis kan ges en senmedeltida datering. Konstruktionen var endast synlig i den norra profilväggen, in mot trädgården i Kv. Munken 1, och bestod av en bilad plank eller stock i nord-sydlig riktning.

Eftersom plankan låg i själva tomtgränsen kan den ha utgjort en form av träsyll för en på platsen tidigare befintlig byggnad eller ett staket. Plankan bedömdes vara i för dåligt skick för att kunna dendrodateras och dessutom hade bilningen gjort att de yttersta årsringarna saknades. Av denna anledning fick plankan ligga kvar i marken under lyktfundamentet, men ett tjockt lager sättsand kommer att skydda plankan mot det tryck som skapas från stolpen och dess betongfundament. Möjligtvis kan det förekomma bevarade kulturlager på ett större djup under plankan.

Figur 4. Schaktet i Hospitalsgatan. Foto Christer Carlsson, ÖLM.

Referenser

Broberg B & Hasselmo M. 1978. Söderköping. RAÄ & SHM. *Rapport Medeltidsstaden 5*. Stockholm.

Carlsson C. 2007. *Ett hus från franciskanerklostret i Söderköping*. Söderköpings stad och kommun, Östergötland. Rapport. Östergötlands länsmuseum.

Hasselmo B & Tesch S. 1987. Söderköping. *7000 år på 20 år*. Arkeologiska undersökningar i Mellan-sverige. Riksantikvarieämbetet. Stockholm.

Tagesson G & Ullgren K. 1993. *Kv. Munken 1, Söderköpings stad och kommun, RAÄ 14, Östergötland*. Antikvarisk kontroll. Östergötlands länsmuseum. Linköping.

Figur 5. Schaktet i Linköpingsgatan. Foto Christer Carlsson, ÖLM.

Tekniska uppgifter

Gata	Hospitalsgatan- Linköpingsgatan
Socken	Söderköpings stad
Kommun	Söderköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	RAÄ 14
Ekonomiska kartans blad	096 66 (8g 6g Söderköping)
Koordinater	X6484319, Y1529959
Koordinatsystem	RT90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll
Länsstyrelsens handläggare	Bror-Tommy Sturk
Länsstyrelsens dnr	431-20177-07
Länsmuseets dnr	495/07
Länsmuseets kontonummer	530708
Uppdragsgivare	E.on Elnät AB/ ElektroSandberg AB
Kostnadsansvarig	E.on Elnät AB/ ElektroSandberg AB
Projektledare	Christer Carlsson
Personal	-
Fältarbetstid	2007-12-18
Undersökt sträcka	ca 3 m ²
Foto filmnr	Endast digitala bilder
Fynd	ÖLMC4379 (Keramik)
Analyser	-
Grafik	Christer Carlsson
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriverket. Ärende nr MS2006/02241
ISSN 1403-9273 Rapport 2008:15 © Östergötlands länsmuseum

Bilaga 1. Fyndlista

Fynd	Antal	Föremål	Typ	Del	Gods	Teknik	Vikt	Fragm	Ruta	Anmärkning
C4379:1	3	Kärl	Blandat	Blandat	BII:4	Drejat	142,5	F	Grop 1	1 skaft till trebengryta, 1 hank och 1 bukbit.
C4379:2	5	Kärl	Blandat	Blandat	BII:4	Drejat	130	F	Grop 2	1 skaft till trebengryta, 1 bottenbit och 3mynningsbitar.

Den 18 december 2007 utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll i korsningen Hospitalsgatan - Linköpingsgatan i centrala Söderköping. Arbetet föranleddes av kommunens önskan om att förbättra belysningen på platsen genom att sätta upp två nya lyktstolpar. Den antikvariska insatsen omfattade därför övervakning av schaktningen för de två stolpfundamenten och de anslutande ledningarna. Vid förundersökningen framkom kulturlager, en träkonstruktion och föremål med datering till 1600- och 1700-tal.